

สมรรถนะเด็กไทยในยุคโลกพลิกผัน (VUCA World) Thai Learners' Key Competencies in a VUCA World

ดร.วัฒนาพร ระวังทุกข์*

ความนำ

ช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมานับตั้งแต่โลกก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 เป็นช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงและผันแปรอย่างรวดเร็วของโลก การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เป็นผลจากการขับเคลื่อนของ 3 กระแสหลัก ซึ่งประกอบด้วย 1) กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่หลอมรวมสังคมทั้งโลกให้เป็นสังคมเดียว เชื่อมโยงโลกทั้งใบเข้าด้วยกัน ผู้คนสามารถติดต่อสื่อสารหรือเดินทางถึงกันได้ทั่วโลกในเวลาอันรวดเร็ว 2) กระแสการพัฒนาเทคโนโลยี (Big Bang of Technology) ที่มีการพัฒนาขึ้นอย่างก้าวกระโดด ก่อให้เกิดนวัตกรรมทางเทคโนโลยีขึ้นในโลกอย่างมากมาย และทำให้โลกมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และ 3) กระแสความใหญ่ของเงินทุน (Financialization) ที่เงินเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในโลกสมัยใหม่ โลกาภิวัตน์และเทคโนโลยีทางการเงินทำให้เงินเป็นตัวขับเคลื่อนโลกในแทบทุกด้าน พร้อมกับการพัฒนารูปแบบเป็นดิจิทัลมากขึ้น (ธานินทร์ เอื้ออภิธร, 2017)

3 กระแสหลักของโลกที่ได้กล่าวมาข้างต้นได้สร้างปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมในโลกสมัยใหม่ ที่เรียกว่า **VUCA World** ซึ่งหมายถึง โลกที่มีการเปลี่ยนแปลง พลิกผันอย่างรวดเร็ว

VUCA เป็นคำย่อของ ความผันผวน (volatility) ความไม่แน่นอน (uncertainty) ความสลับซับซ้อน (complexity) และความคลุมเครือ (ambiguity) เดิมเป็นคำที่กองทัพสหรัฐอเมริกาใช้เรียกสถานการณ์ในสงครามที่แอฟริกาและอิรักที่สับสนและผันผวน แต่ตอนนี้ถูกนำมาใช้อธิบายโลกปัจจุบันที่มีแต่ความสับสนและผันผวนราวกับอยู่ในสงคราม และสภาวะแวดล้อมเศรษฐกิจในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Giles, 2018)

ความเปลี่ยนแปลงที่พลิกผัน และรวดเร็วนี้ ส่งผลให้สภาพสังคม การเมือง และเศรษฐกิจที่ผู้คนคุ้นเคยเปลี่ยนไปด้วย กรณีที่เห็นชัด คือ การที่โซเชียลมีเดียเข้ามามีผลต่อพฤติกรรมมนุษย์มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นผลต่อการเลือกตั้ง ต่อพฤติกรรมผู้บริโภค หรือทำให้ธุรกิจหรืองานอาชีพบางประเภทต้องปรับตัวหรือหายไป และยังมีผลต่อเนื่องกับอารมณ์ ความคิดและการใช้ชีวิตของคนในสังคมด้วย การเปลี่ยนแปลงนี้ อาจจะเรียกรวม ๆ ว่าเป็นการเกิดขึ้นของ **Disruption** นั่นคือ สิ่งที่เราเคยเข้าใจ เคยเป็น เคยชิน จะเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ไปสู่สิ่งที่ซับซ้อน คาดเดาไม่ได้ ธุรกิจ งานอาชีพจำนวนมากหายไปและเกิดขึ้นใหม่ จะเกิดการว่างงาน การฝึกฝนเรียนรู้ทักษะใหม่ และการจัดระเบียบใหม่ทางสังคม ท่ามกลางโลกอันผันผวน

VUCA World ถือว่าเป็น **The New Normal** หรือเป็นสภาวะปกติแบบใหม่ของโลกที่ผู้คนในสังคมจำเป็นต้องหาเทคนิค วิธีการหรือเครื่องมือในการอยู่กับ VUCA World ให้ได้ เพื่อให้ทันหรือนำการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และเข้าถึงโอกาสใหม่ ๆ ที่เข้ามา ด้วยการสร้างความพร้อมในการรับมือความผันผวน ไม่แน่นอน ซับซ้อน และคลุมเครือให้ได้ (Namprom, 2019)

*เลขธิการคุรุสภา

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

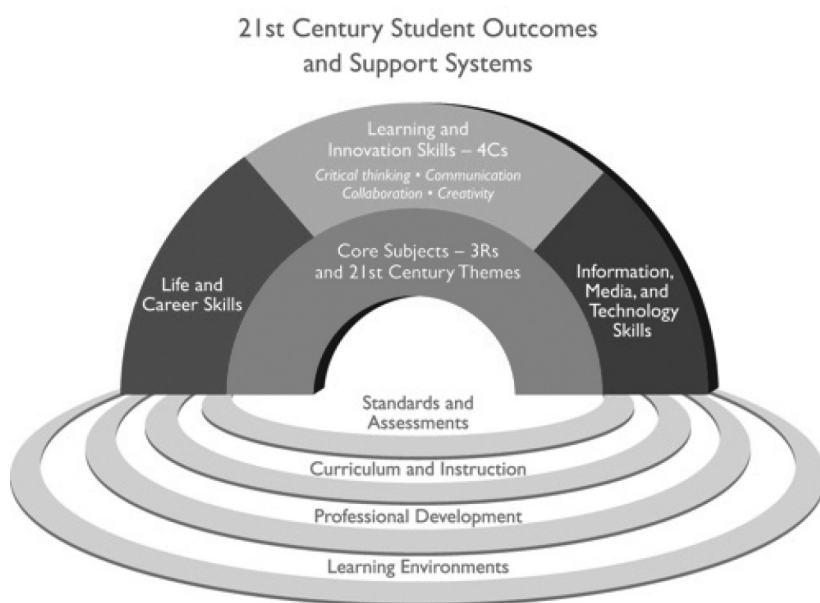
ในการรับมือกับกระแสโลกที่ผันผวน หรือ VUCA World นี้ ทุกคนต่างพุ่งเป้าไปที่การศึกษาซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคน จึงเป็นความจำเป็นที่การศึกษาจะต้องทบทวน และปรับเปลี่ยน เพื่อสร้างผู้เรียนให้มีทักษะและสมรรถนะที่สำคัญจำเป็น สามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว พลิกผันไม่แน่นอน ซับซ้อนและคลุมเครือได้ และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันและอนาคต

ดังนั้น จึงถึงเวลาการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนจากการให้ความสำคัญกับความรู้มาเป็นการให้ความสำคัญกับกระบวนการคิดของผู้เรียน ซึ่งหนึ่งในทักษะที่ถูกหยิบยกขึ้นมากล่าวถึงในการพัฒนาการคิดของผู้เรียน คือ ทักษะการเรียนรู้ตามแนวทางการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 (ศศิมา สุขสว่าง, 2562)

ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

กรอบการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Framework for 21st Century Learning) เป็นแนวคิดสำคัญในการจัดการศึกษาที่ได้กำหนดทักษะที่เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนไว้ 3 ส่วน ประกอบด้วย

1. ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม คือ มีความคิดสร้างสรรค์ แก้ปัญหาเป็น ใส่ใจนวัตกรรม มีการสื่อสารที่ดี รู้จักคิดอย่างมีวิจารณญาณ และมีความร่วมมือร่วมใจ
2. ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี คือ รู้จักติดตามข้อมูลข่าวสาร รอบรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ รู้เท่าทันสื่อ และฉลาดในการสื่อสาร
3. ด้านชีวิตและอาชีพ คือ มีความยืดหยุ่น รู้จักปรับตัว มีภาวะผู้นำ มีความคิดริเริ่ม ใส่ใจตัวเอง เรียนรู้วัฒนธรรม รู้จักเข้าสังคม มีความขยันหมั่นเพียร รับผิดชอบ และรู้จักพัฒนาตัวเอง (<http://www.p21.org/about-us/p21-framework>) ดังแผนภาพต่อไปนี้

ที่มา : P21 Partnership for 21st Century Learning (2016)

การส่งเสริมผู้เรียนตามแนวทางของศตวรรษที่ 21 จึงตอบโจทย์ในการพัฒนาคนท่ามกลางกระแสของ
โลกยุค VUCA เพราะจะช่วยอุดช่องโหว่จากผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นในการเคลื่อนตัวของกระแส VUCA ดังนี้

V (Volatility) คือ ความผันผวน การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว ไม่สามารถคาดเดาได้ สามารถ
อุดรอยโหว่จากผลกระทบนี้ด้วยการรู้จักติดตามข่าวสาร การรู้เท่าทันสื่อ และการรู้จักปรับตัว

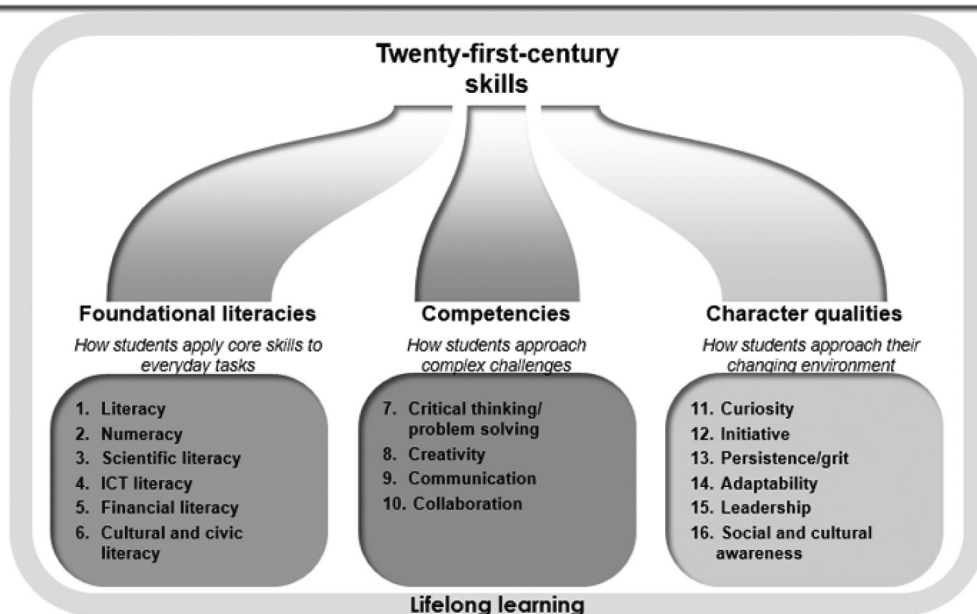
U (Uncertainty) คือ ความไม่แน่นอน ยากต่อการตัดสินใจ สามารถอุดรอยโหว่จากผลกระทบนี้
ด้วยการใช้ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ และมีภาวะผู้นำกล้าตัดสินใจ

C (Complexity) คือ ความซับซ้อนที่มากขึ้นเรื่อย ๆ ในเชิงระบบ สามารถอุดรอยโหว่จาก
ผลกระทบนี้ด้วยการใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมและเทคโนโลยีช่วยในการทำเกิดการทำงานที่ง่ายขึ้น

A (Ambiguity) คือ ความคลุมเครือไม่ชัดเจน ไม่สามารถคาดเดาผลได้ชัดเจน ซึ่งเราสามารถ
อุดรอยโหว่จากผลกระทบนี้ด้วยการรู้จักสื่อสาร ฉลาดสื่อสาร และรู้จักที่จะทำงานแบบร่วมมือ (Plook Teacher, 2562)

ต่อมา World Economic Forum (2015) ได้จำแนกทักษะในศตวรรษที่ 21 ออกเป็น 3 กลุ่มหลัก
ประกอบด้วย 1) กลุ่มทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน (Foundation Literacies) 2) กลุ่มทักษะที่
เป็นสมรรถนะสำคัญ และ 3) กลุ่มทักษะที่เป็นคุณลักษณะที่สำคัญ รายละเอียดทักษะดังแผนภาพ

Students Require 16 Skills to Compete in the Twenty-First Century

Source: World Economic Forum in collaboration with BCG.
Note: ICT = information and communications technology.

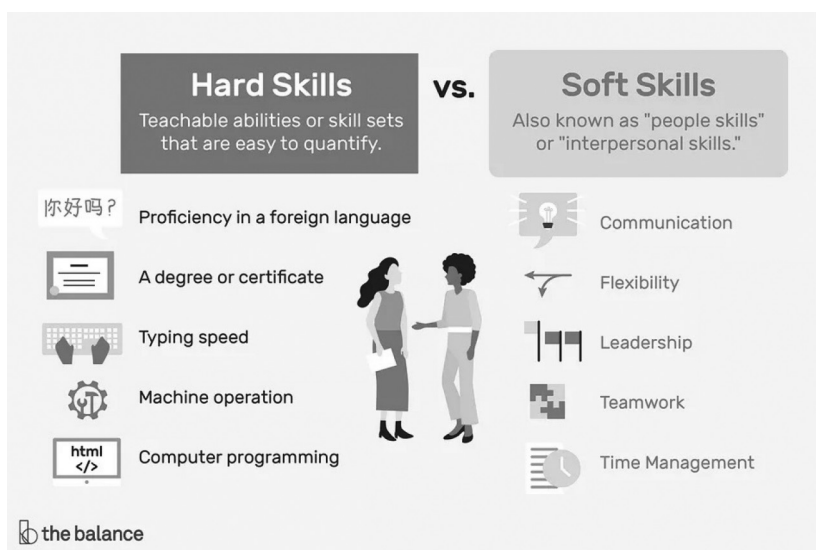
ที่มา : World Economic Forum (2015)

ทั้งนี้ WEF ได้แยกกลุ่มทักษะในส่วนที่เป็นสมรรถนะและคุณลักษณะของบุคคลออกจากทักษะกลุ่มแรกที่เป็นทักษะพื้นฐานเนื่องจากทักษะ 2 กลุ่มหลัง จัดเป็น Soft Skills ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ

ทักษะของบุคคล จึงจำแนกออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. **Hard Skills** เป็นทักษะหรือความสามารถที่ใช้ในการทำงานในแต่ละสายอาชีพ ซึ่งสามารถวัดและประเมินผลได้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น ความสามารถด้านภาษาต่างประเทศ การได้รับปริญญาหรือประกาศนียบัตร การเขียนโปรแกรม และการใช้เครื่องมือต่าง ๆ เป็นต้น Hard skills เป็นเรื่องของวิชาชีพ (Professional) และนำไปใช้กับสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างตรงไปตรงมา

2. **Soft Skills** เป็นทักษะหรือความสามารถเฉพาะบุคคลที่ใช้เครื่องมือวัดหรือประเมินเป็นระดับคะแนนได้ยาก เช่น การสื่อสาร การยืดหยุ่น การเป็นผู้นำ การบริหารเวลา มนุษยสัมพันธ์ เป็นต้น Soft skill มีความเกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพ (Personality) และเมื่อนำไปใช้จำเป็นต้องเข้าใจบริบทและประยุกต์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ (Doyle, 2020) ดังแผนภาพที่เปรียบเทียบทักษะที่เป็น Hard Skills และ Soft Skills ดังต่อไปนี้

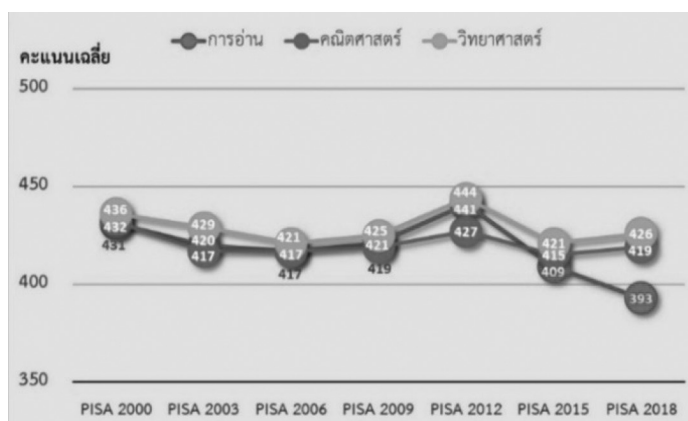
ที่มา : Doyle (2020)

การศึกษาจึงต้องสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ให้มีทั้ง Hard skills ที่มีความฉลาดรู้ในทักษะพื้นฐานที่สำคัญ เพื่อใช้ในการศึกษาค้นคว้า การฝึกฝนความสามารถ การสร้างความเชี่ยวชาญทางวิชาการและวิชาชีพ ในขณะที่เดียวกันต้องสร้าง Soft skills ซึ่งเป็นทักษะและคุณลักษณะภายในของบุคคลที่สำคัญจำเป็นยิ่งในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงเสมอ

ประเทศไทยกับการสร้างทักษะสำคัญจำเป็นในกระแสของโลกยุค VUCA

ในส่วนองประเทศไทย ได้นำแนวคิดการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนมาใช้ในการจัดการศึกษาอยู่บ้างแล้ว ดังปรากฏในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ที่ระบุจุดหมายของหลักสูตรว่า ผู้เรียนมีความรู้อันเป็นสากล และมีสมรรถนะสำคัญ 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ความสามารถในการสื่อสาร 2) ความสามารถในการคิด 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา 4) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และ 5) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

อย่างไรก็ดี ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการศึกษาของประเทศไทย ในด้านการสร้างทักษะที่เป็นสากล ยังไม่ประสบความสำเร็จ ดังจะเห็นได้จากผลการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (PISA) ขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ที่ประเมินนักเรียนอายุ 15 ปี อย่างต่อเนื่องทุก 3 ปี ที่อยู่ในอันดับท้าย ๆ ของตารางโลก รวมทั้งด้อยกว่าประเทศเพื่อนบ้านในเอเชีย (<https://pisathailand.ipst.ac.th/issue-2019-48/>)

ที่มา : สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2562)

นอกจากผลการทดสอบ PISA แล้ว ผลประเมินความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษก็ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ เช่นที่ EF English Ranking ได้ประกาศผลสำรวจการวัดระดับความสามารถจากผู้คน 2.3 ล้านคน ที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลัก ใน 100 ประเทศทั่วโลก พบว่า ในปี 2018 ประเทศไทยได้รับการจัดความสามารถอยู่อันดับที่ 64 และตกลงมาอยู่ลำดับที่ 74 ในปี 2019 (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2563) และต่ำกว่าหลายประเทศในอาเซียน

ระดับความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ EF English Proficiency Index* (EF EPI) ของประเทศไทย		
ปี	อันดับในภูมิภาค	ระดับทักษะ
2015	62 จาก 70 ประเทศ	ต่ำมาก
2016	56 จาก 72 ประเทศ	ต่ำมาก
2017	53 จาก 80 ประเทศ	ต่ำ
2018	64 จาก 88 ประเทศ	ต่ำ
2019	74 จาก 100 ประเทศ	ต่ำมาก

• คะแนน EF EPI = 47.61 (ลดลงจาก ปี 2018 0.93 คะแนน)
 • คะแนน TOEFL iBT 78
 • คะแนน IELTS GT 5.2

* ประเมินผลความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษจากคนที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลัก

อันดับการใช้ ภาษาอังกฤษ ปี 2019	
1	เนเธอร์แลนด์
2	สวีเดน
3	นอร์เวย์
4	เดนมาร์ก
5	สิงคโปร์
20	ฟิลิปปินส์
26	มาเลเซีย
52	เวียดนาม
61	อินโดนีเซีย
74	ไทย
86	เมียนมาร์
94	กัมพูชา

ที่มา: BF Education First

ที่มา : กรุงเทพฯธุรกิจ (2563)

ดังนั้น นอกจากประเทศไทยต้องมุ่งเน้นไปที่สมรรถนะสากล เพื่อสร้างความสามารถในการรับมือกับโลก VUCA ที่แปรเปลี่ยนผันแปรแล้ว ยังต้องพัฒนาทักษะและความสามารถที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ที่ยังเป็นจุดอ่อนของเด็กไทยมาตลอด 20 ปี อีกด้วย

หลักสูตรฐานสมรรถนะ ทางออกของการศึกษาไทย

ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยได้จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความสามารถของผู้เรียน โดยมีหลักสูตรเป็นพิมพ์เขียวหรือกรอบในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุจุดหมายที่กำหนด โดยมีรูปแบบหลักสูตรที่ปรับเปลี่ยนไปตามบริบทในแต่ละช่วงเวลา ดังเช่น หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503 ซึ่งเป็นหลักสูตรที่อิงเนื้อหา (Content-based Curriculum) ที่มุ่งถ่ายทอดเนื้อหาวิชาให้ผู้เรียน หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 เป็นหลักสูตรบูรณาการเนื้อหา (Integrated Curriculum) ที่หลอมรวมเนื้อหาที่ใกล้เคียงกันมาสอนรวมกันเป็นกลุ่มวิชา จนมาถึงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 เป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน (Standard-based Curriculum) ที่ใช้มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดเป็นตัวกำหนดคุณภาพ แต่ถึงแม้จะมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของหลักสูตรไปเช่นใด ผู้เรียนไทยก็ยังไม่มีความรู้ตามที่พึงประสงค์ มีผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ตกต่ำ ดังจะเห็นได้จากผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET) และระดับนานาชาติ (PISA) รวมทั้งยังขาดคุณลักษณะอันพึงประสงค์หลายประการ อาทิเช่น มีความรู้แต่ไม่สามารถประยุกต์ใช้

ความรู้ในการทำงานหรือการดำเนินชีวิต เรียนรู้โดยจดจำความรู้ จึงเข้าใจในระดับผิวเผิน ไม่รู้จักตนเอง ไม่รู้จักสภาพและความถนัดของตน ไม่เห็นคุณค่าของการเรียน และการเรียนไม่มีความหมายต่อตนและชีวิตของตน (คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2562)

เมื่อวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น พบว่า สาเหตุสำคัญมาจากการจัดการเรียนการสอนและการวัดประเมินผลตามหลักสูตร ที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่อิงเนื้อหาจำนวนมาก ทำให้ครูมุ่งสอนและวัดผลตามเนื้อหาในตัวชี้วัด อีกทั้งการจัดการเรียนการสอนของครูยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ส่งผลให้ผู้เรียนมีความรู้แต่ขาดสมรรถนะในการใช้ความรู้ ไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตได้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับหลักสูตรให้สามารถพัฒนาผู้เรียนไปในแนวทางที่ต้องการ นั่นคือ หากต้องการผู้เรียนที่มีสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 การปรับหลักสูตรให้มุ่งสู่การพัฒนาสมรรถนะจึงเป็นความสำคัญจำเป็น อีกทั้งหลักสูตรที่ใช้กันอยู่ปัจจุบันมีการใช้มาประมาณ 10 ปี แล้ว ถึงเวลาที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งโลกศตวรรษที่ 21 หลักสูตรฐานสมรรถนะจะเป็นทางออกสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้พร้อมรับและมีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกยุค VUCA อย่างมีคุณภาพ

จุดเด่นของหลักสูตรฐานสมรรถนะมีหลายประการดังนี้

1. ช่วยผู้เรียนได้รับการพัฒนาสมรรถนะหลักที่สำคัญต่อการใช้ชีวิต การทำงานและการเรียนรู้ซึ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในโลกแห่งศตวรรษที่ 21
2. ช่วยให้การจัดการเรียนรู้ มุ่งเป้าหมายไปที่การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะที่ต้องการ มิใช่มุ่งเป้าไปที่การสอนเนื้อหาความรู้จำนวนมาก
3. ช่วยลดสาระการเรียนรู้ที่ไม่จำเป็น อันส่งผลให้สถานศึกษามีพื้นที่ในการจัดการเรียนรู้อื่นที่เป็นความต้องการที่แตกต่างกันของผู้เรียน วิถีชีวิต วัฒนธรรม ชุมชน และบริบทให้มากขึ้น
4. ช่วยลดภาระและเวลาในการสอบตามตัวชี้วัดจำนวนมาก การสอบวัดสมรรถนะหลักของผู้เรียนเป็นการสอบที่ช่วยให้เห็นความสามารถที่เป็นองค์รวมของผู้เรียน
5. กรอบสมรรถนะหลักของหลักสูตรฐานสมรรถนะเป็นสมรรถนะขั้นต่ำที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนทุกคน จะเป็นสมรรถนะกลางที่เอื้อให้สถานศึกษาที่มีศักยภาพ สามารถออกแบบหลักสูตรที่เหมาะสมกับความต้องการและบริบทของตนได้โดยยึดสมรรถนะกลางเป็นเกณฑ์เทียบเคียง ซึ่งจะส่งเสริมให้เกิดรูปแบบหลักสูตรที่หลากหลาย (คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2562)

เด็กไทยต้องมีสมรรถนะใดบ้าง ในโลกยุคพลิกผัน

สมรรถนะ คือ ความสามารถของบุคคลในการใช้ความรู้ ทักษะเจตคติและคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ตนมีในการทำงานหรือการแก้ปัญหาต่าง ๆ จนประสบความสำเร็จในระดับใดระดับหนึ่ง สมรรถนะแสดงออกทางพฤติกรรม การปฏิบัติที่สามารถวัดและประเมินผลได้ สมรรถนะจึงเป็นผลรวมของความรู้ ทักษะ เจตคติ คุณลักษณะและความสามารถอื่น ๆ ที่ช่วยให้บุคคลและกลุ่มบุคคลประสบความสำเร็จในการทำงาน (คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2562)

สมรรถนะ เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถของบุคคลในการประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะต่าง ๆ ในการทำงาน การใช้ชีวิตและการแก้ปัญหา ศาสตราจารย์ David McClelland แห่งมหาวิทยาลัย Harvard พบว่า สมรรถนะเป็นคุณสมบัติที่สามารถทำนายความสำเร็จในการทำงานได้ดีกว่าเชาวน์ปัญญา สมรรถนะจึงควรจะเป็นผลลัพธ์ของการเรียนรู้ประสงค์ เพราะเป็นความสามารถในระดับใช้การได้ในชีวิตซึ่งส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิต (ทีศนา แหมมณี, 2562)

เมื่อสมรรถนะมีความสำคัญและประโยชน์ต่อชีวิต การศึกษาจึงต้องทำหน้าที่พัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะที่จำเป็น และต้องกำหนดว่าสมรรถนะใดบ้างที่เด็กไทยในโลกยุค VUCA จำเป็นต้องมี

จากการประมวลแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะสำคัญที่ผู้เรียนไทยควรได้รับการพัฒนาในโลกยุค VUCA พบว่า มีแนวคิดสำคัญต่อไปนี้

1. สมรรถนะสำคัญตามแนวคิดทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่สนองตอบโลกยุค VUCA

ประกอบด้วยกลุ่มทักษะพื้นฐาน (Foundation Literacies) เช่น การอ่านออกเขียนได้ คิดคำนวณเป็น ใช้เทคโนโลยีได้ ความฉลาดรู้ด้านวิทยาศาสตร์ ด้านการเงิน ด้านการเป็นพลเมืองและวัฒนธรรม กลุ่มทักษะที่เป็นสมรรถนะสำคัญ เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์/การแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสารและการให้ความร่วมมือ และกลุ่มทักษะที่เป็นคุณลักษณะที่สำคัญ เช่น ความสงสัย การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความพยายามที่จะทำตามเป้าหมายให้สำเร็จ การปรับตัว ภาวะผู้นำ และความตระหนักรู้ทางสังคมและวัฒนธรรม

2. สมรรถนะสำคัญตามแนวคิด Hard Skills และ Soft Skills

การศึกษาจะต้องสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ให้มีทั้ง Hard skills และ Soft skills เพื่อสร้างสมรรถนะสำคัญในการใช้ชีวิตและทำงานในโลกที่พลิกผัน Hard Skills จะเป็นทักษะในการศึกษาเรียนรู้ การสร้างความชำนาญในอาชีพและการปฏิบัติงาน เช่น ภาษา วิทยาศาสตร์ คอมพิวเตอร์ และการใช้เครื่องมือ ในขณะที่ Soft Skills เป็นทักษะและคุณลักษณะภายในของบุคคลที่สำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย ทักษะการสื่อสาร ความยืดหยุ่นในการทำงาน ภาวะผู้นำ การทำงานเป็นทีม การแก้ปัญหาและการบริหารเวลา

3. มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561

ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา (Desired Outcomes of Education : DOE) ประกอบด้วยคุณลักษณะผู้เรียน 3 ประการ คือ เป็นผู้เรียนรู้ (Learning Person) เพื่อสร้างงานและคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม (Innovation Co-creator) เพื่อสร้างสังคมที่มั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน และเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active Citizens) เพื่อสันติสุข (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561)

4. ผลการวิจัยของคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา

ผลการวิจัยเพื่อกำหนดกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้มีการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาการจัดการศึกษา ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะและสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในโลกศตวรรษที่ 21 นโยบายระดับชาติ ยุทธศาสตร์ชาติ แผนปฏิรูปประเทศ แผนการศึกษาชาติ และมาตรฐานการศึกษาชาติ พบว่า มีสมรรถนะหลัก 10 สมรรถนะที่เยาวชนไทยจะต้องได้รับการพัฒนาในช่วงเวลา 12 ปี ของการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงและดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

ในโลกศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 1) ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร 2) คณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน 3) กระบวนการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์ และจิตวิทยาศาสตร์ 4) ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร 5) ทักษะชีวิตและความเจริญแห่งตน 6) อาชีพและการเป็นผู้ประกอบการ 7) ทักษะการคิดขั้นสูงและนวัตกรรม 8) การรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล 9) การทำงานแบบรวมพลังเป็นทีมและมีภาวะผู้นำ และ 10) การเป็นพลเมืองต้นรู้และมีจิตสำนึกสากล โดยสมรรถนะหลักทั้ง 10 สมรรถนะ จะทำให้เด็กไทยมีคุณลักษณะ 4 ประการ คือ เป็นผู้ฉลาดรู้ อยู่ดีมีสุข สามารถสูง และใส่ใจสังคม

จากการประมวลแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะที่สำคัญจำเป็นที่ควรกำหนดเป็นเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรฐานสมรรถนะ พบว่า สมรรถนะหลักของผู้เรียนไทยในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในโลกยุค VUCA ที่พลิกผัน ไม่แน่นอนและคลุมเครือ และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ และการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยี ควรประกอบด้วย 5 สมรรถนะหลัก ที่เป็น Hard Skills และ Soft Skills ที่สำคัญจำเป็นต่อการใช้ชีวิตและการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ ดังนี้

1. การจัดการ (Self Management : SM)

หมายถึง การรู้จักตนเอง พึ่งตนเอง นำตนเองในการเรียนรู้ กำหนดเป้าหมายชีวิต และการทำงานตามความสามารถและความถนัดของตน มีวินัยในตนเอง สามารถบริหารจัดการเวลาและทรัพยากรเพื่อบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีความสุข สมดุลทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม

2. การสื่อสาร (Communication : CM)

หมายถึง ความสามารถในการสื่อสารบนความเข้าใจ รู้เท่าทันสื่อสารสนเทศ เทคโนโลยีดิจิทัล และสามารถสื่อสารเชิงดิจิทัล เคารพในความคิดเห็นและวัฒนธรรมที่แตกต่างให้บรรลุเป้าหมาย โดยใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษได้เป็นอย่างดี

3. การรวมพลังทำงานเป็นทีม (Collaboration in Teamwork : CT)

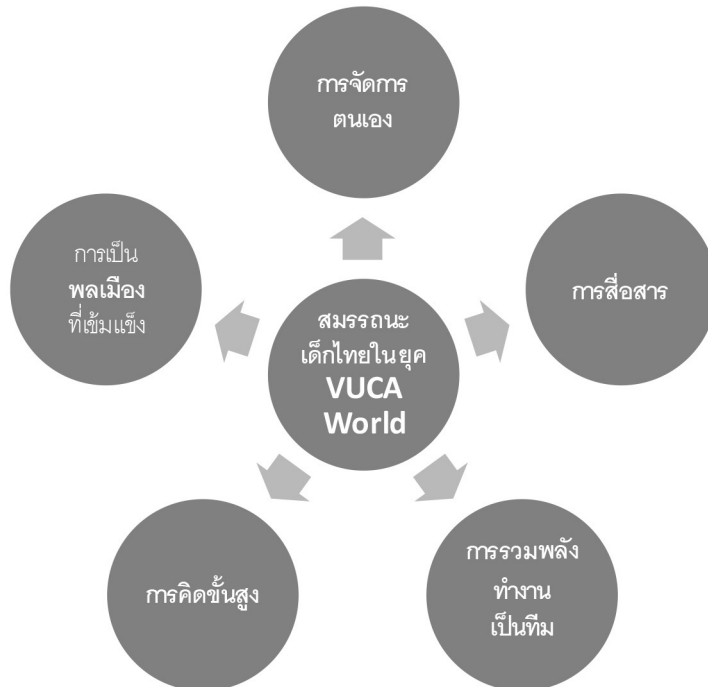
หมายถึง การเป็นผู้นำและสมาชิกที่ดีของกลุ่ม สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วยความร่วมแรงร่วมใจ มีกระบวนการทำงานและมนุษยสัมพันธ์ที่ดี พร้อมปรับตัว ประสานความคิดที่แตกต่าง ใช้สันติวิธีในการลดหรือจัดการความขัดแย้ง จนประสบความสำเร็จ

4. การคิดขั้นสูง (Higher Order Thinking : HOT)

หมายถึง การจัดระบบการคิด วิเคราะห์ วิพากษ์ สามารถใช้ข้อมูลในการตัดสินใจแก้ปัญหา มีความยืดหยุ่นทางความคิด ประสานหรือสังเคราะห์ความคิดที่แตกต่าง ริเริ่มความคิดใหม่ ๆ โดยคำนึงถึงผลกระทบรอบด้าน

5. การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active Citizen : AC)

หมายถึง การปฏิบัติตนในฐานะพลเมืองไทย พลโลก และพลเมืองดิจิทัล ที่มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยคำนึงถึงสิทธิหน้าที่และกติกา มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการแก้ปัญหา การจัดการสิ่งแวดล้อม พัฒนาสังคมและสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เป็นธรรมในระดับท้องถิ่น ประเทศและโลก มีบทบาทในการสร้างสรรค์วัฒนธรรม อัตลักษณ์ความเป็นไทย มีวิถีชีวิตพอเพียงและยั่งยืน

สรุปสมรรถนะทั้ง 5 ด้านนี้ จะเป็นแกนหลักในการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรฐานสมรรถนะที่ต้องมีการพัฒนาให้ครบถ้วนสมบูรณ์ ตามหลักการพัฒนาหลักสูตรและองค์ประกอบของหลักสูตร เพื่อเป็นกรอบหรือพิมพ์เขียวในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะต้องมีการสร้างความรู้ ความเข้าใจและความชำนาญในการนำหลักสูตรไปปฏิบัติต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพธุรกิจ. (2563). **ไขปัญหา ทักษะ ‘ภาษาอังกฤษ’ คนไทย ‘ร่วง’ ซ้ำซ้อน เพราะอะไร?** สืบค้นเมื่อ 18 เมษายน 2563, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/865234>
- คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2562). **รายงานพันธกิจด้านการปฏิรูปการศึกษา ผ่านหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ (A Commission Report on Education Reform through Competency-Based Curriculum & Instruction)**. เอกสารสำเนา.
- ทศนา แหมมณี. (2562). **10 สมรรถนะหลัก บัณฑิตไทยฉลาดรู้ อยู่ดีมีสุข มีความสามารถสูงและใส่ใจสังคม**. ฐานันท์ เอื้ออิทธิ. (2017). **“มนุษย์จะสร้างทักษะ-การเรียนรู้ใหม่ เพื่อรับมือ ‘ความเปลี่ยนแปลง’ ในอนาคตอย่างไร?”** สืบค้นจาก The Standard.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2562). **ผลการประเมิน PISA 2018** สืบค้นเมื่อ 17 เมษายน 2563, จาก <https://www.pisathailand.ipst.ac.th>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). **มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561**. เอกสารแผ่นพับ
- ศศิมา สุขสว่าง. (2562). **“VUCA World ความท้าทายสำหรับผู้ยุคใหม่”** สืบค้นเมื่อ 17 เมษายน 2563, จาก <https://www.sasimasuk.com/16768188/vuca-world>
- Doyle, Alison. **“Hard Skills vs. Soft Skills: What’s the Difference?”** Updated January 02, 2020 สืบค้นเมื่อ 16 เมษายน 2563, จาก <https://www.thebalancecareers.com/what-are-soft-skills-2060852>
- Giles, Sunnie. (2018 May 9.). **“How VUCA Is Reshaping The Business Environment, And What It Means For Innovation”**. สืบค้นเมื่อ 16 เมษายน 2563, จาก <https://www.forbes.com>.
- Namprom, Thum. (2019, Dec 18). **VUCA World... ผันผวน ไม่แน่นอน ซ้ำซ้อนและคลุมเครือ**. สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2563, จาก <https://reder.red/vuga-world-18-12-2019/>
- P21 Partnership for 21st Century Learning. (2016). **Framework for 21st Century Learning**. สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2563, จาก <http://www.p21.org/about-us/p21-framework>
- Plook Teacher. (2562, 15 ตุลาคม). **“การส่งเสริมการศึกษาไทยเพื่อรับมือกับโลกยุค VUCA”** สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2563 จาก www.trueplookpanya.com/blog/content/76134/-blog-teaartedu-teaart
- World Economic Forum. (2015). **New Vision for Education Unlocking the Potential of Technology**. สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2563, จาก <http://www3.weforum.org>